

บทที่ ๒

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้อาศัยข้อมูลแบบประจักษ์จากการวิจัยในโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและประชากรในประเทศไทยเฉพาะในส่วนที่เป็น การวิจัยในเขตเมืองรอบแรก ซึ่งดำเนินการโดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การสุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและประชากรในประเทศไทย ได้แบ่งเขตการวิจัยออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนที่เป็นเมือง โดยหมายถึงเขตเทศบาลทั่วประเทศ และส่วนที่เป็นเขตชนบท ซึ่งหมายถึงส่วนอื่น ๆ นอกเหนือไปจากเขตเมือง ทั้งนี้ได้ทำการสุ่มตัวอย่างจากอำเภอต่าง ๆ ทั่วประเทศ ยกเว้นอำเภอชายแดนที่มีหมู่บ้านกระจัดกระจายไม่มีทางคมนาคมที่คณะนักสำรวจจะเดินทางไปถึงภายในเวลาจำกัดและอำเภอที่มีการปฏิบัติการของผู้ออกการร้าย และสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้แก่ จังหวัดสตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส จากนั้นได้ทำการสุ่มตัวอย่างประมาณเขตละ ๑,๕๐๐ ครัวเรือน ครัวเรือนตัวอย่างในเขตเมืองจะเป็นตัวแทนของครัวเรือนประมาณ ๑ ต่อ ๒๕๐ ครัวเรือนทั่วประเทศ

สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้อาศัยข้อมูลแบบประจักษ์จากการวิจัยในเขตเมืองรอบแรก ซึ่งดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนเมษายน - พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๓ โดยนิสิตชั้นปริญญาบัณฑิต และมหาบัณฑิต ซึ่งได้ผ่านการอบรมในหน้าที่พนักงานสำรวจจากสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่าง ภรรยาของหัวหน้าครัวเรือนและสตรีที่สมรสแล้วทุกคนที่มีอายุไม่เกิน ๖๐ ปี เกี่ยวกับลักษณะทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และประชากร

การสุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยในเขตเมือง ได้แบ่งเป็น ๓ ชั้น โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบจัดกลุ่มอย่างมีระบบ คือ

- ขั้นแรก เป็นการสุ่มตัวอย่างในเขตนครหลวงกรุงเทพฯ ธนบุรี ซึ่งจะสุ่มเป็นเขต ๆ เขตที่ ตกเป็นตัวอย่างทั้งหมดมี ๓๒ เขต ในเขตเทศบาลอื่น ๆ ทั่วประเทศได้สุ่มตัวอย่าง มา ๒๔ เขต
- ขั้นที่สอง เป็นการสุ่มตัวอย่างระดับอำเภอจากจังหวัดที่ตกเป็นตัวอย่างมาจังหวัดละ ๒ อำเภอ ยกเว้นอำเภอในกรุงเทพฯ-ธนบุรี
- ขั้นที่สาม เป็นการสุ่มตัวอย่างระดับครัวเรือน ได้ทำการสุ่มตัวอย่างครัวเรือนจากอำเภอที่ตก เป็นตัวอย่างมาอำเภอละมากับางน้อยบางตามสัดส่วนของประชากรที่อาศัยอยู่ใน อำเภอ นั้น ๆ อำเภอละ ๓๕ ครัวเรือนโดยประมาณ
- ด้วยวิธีการโดยย่อดังกล่าว การวิจัยในเขตเมืองของประเทศไทยในโครงการวิจัย ต่อเนื่องระยะยาว ๆ ได้ครัวเรือนตัวอย่างทั้งสิ้น ๒,๑๕๓ ครัวเรือน จาก ๕๖ อำเภอ ของ ๑๓ จังหวัดทั่วประเทศ ดังรายชื่อต่อไปนี้ :-

๑. เขตเทศบาลนครหลวงกรุงเทพฯ ธนบุรี	๓๒ เขต	เจนนับ
๒. เขตเทศบาลเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ	๒ เขต	เจนนับ
๓. เขตเทศบาลเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี	๒ เขต	เจนนับ
๔. เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี	๒ เขต	เจนนับ
๕. เขตเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๒ เขต	เจนนับ
๖. เขตเทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๒ เขต	เจนนับ
๗. เขตเทศบาลเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา	๒ เขต	เจนนับ
๘. เขตเทศบาลเมืองพะเยา จังหวัดเชียงใหม่	๒ เขต	เจนนับ
๙. เขตเทศบาลนครเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่	๒ เขต	เจนนับ
๑๐. เขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร	๒ เขต	เจนนับ
๑๑. เขตเทศบาลเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา	๒ เขต	เจนนับ
๑๒. เขตเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ	๒ เขต	เจนนับ
๑๓. เขตเทศบาลตำบลวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี	๒ เขต	เจนนับ

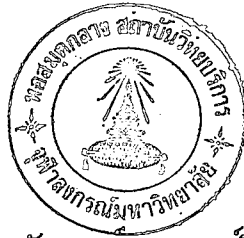
ในจำนวน ๒,๑๕๓ ครัวเรือน ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้สมรส ๑,๙๒๗ ราย (๘๙.๕๔ คน) เฉพาะหัวหน้าครัวเรือนชาย ๑๕๘ ราย เฉพาะหัวหน้าครัวเรือนหญิง ๒๘๘ ราย และสตรีที่สมรส แล้ว ๓๓๙ ราย รวมจำนวนผู้ที่สัมภาษณ์ได้ทั้งหมด ๒,๕๒๒ ราย

แบบสอบถาม

แบบสอบถามในโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจ และประชากรของประเทศไทยในเขตเมือง สร้างขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะทราบข้อมูลเกี่ยวกับ

๑. สมาชิกในครัวเรือน
๒. ความสัมพันธ์ทางครอบครัว
๓. ความต้องการที่จะมีบุตรเพิ่ม (ของหัวหน้าครัวเรือนชาย)
๔. ความคาดหวังเกี่ยวกับบุตร
๕. รายละเอียดทั่วไปเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว
๖. ประวัติในด้านการย้ายถิ่น
๗. การเขยิบฐานะทางสังคม
๘. ภาวะการตาย
๙. การเดินทางไปทำงานประจำวัน
๑๐. การติดต่อกับโลกภายนอก
๑๑. ความเชื่อถือสิ่งนอกเหนือธรรมชาติ
๑๒. ข้อมูลเกี่ยวกับอนามัย
๑๓. ลักษณะของบ้าน
๑๔. ประวัติและฐานะทางสังคมของผู้ให้สัมภาษณ์ (ภรรยาหัวหน้าครัวเรือน)
๑๕. การสมรส
๑๖. การตั้งครรภ์และการให้กำเนิด
๑๗. ความต้องการที่จะมีบุตรเพิ่ม (ของภรรยาหัวหน้าครัวเรือน)
๑๘. ความสามารถที่จะมีบุตรได้อีก (ของภรรยาหัวหน้าครัวเรือน)
๑๙. ความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว

รวมหัวข้อคำถามทั้งหมด ๑๙ หัวข้อ ประมาณ ๒๖๐ คำถาม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ให้พนักงานสำรวจทำการสัมภาษณ์ตามเกณฑ์ที่กำหนดดังนี้

ชาย

๑. ถ้าในครัวเรือนมีคู่สมรสเพียงคู่เดียว ให้สัมภาษณ์สามี
๒. ถ้าในครัวเรือนไม่มีคู่สมรสเลย ให้สัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน (เจ้าบ้าน) โดยไม่คำนึงถึงเพศ และอายุ
๓. ถ้าในครัวเรือนมีคู่สมรส ๒ คู่ หรือมากกว่านั้น ให้เลือกสัมภาษณ์สามีคนหนึ่งตามเกณฑ์ลำดับดังนี้
 - ก. สัมภาษณ์สามีที่เป็นเจ้าของบ้านที่มีอายุต่ำกว่า ๖๐ ปี และกำลังอยู่กินกับภรรยา
 - ข. ถ้าเจ้าบ้านไม่มีคุณสมบัติตามข้อ ๓ (ก) ให้สัมภาษณ์ชายที่มีอายุต่ำกว่า ๖๐ ปี สมรสแล้วและอยู่กินกับภรรยา โดยพิจารณาว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการทำมาหากินของครัวเรือนมากกว่าคู่สามีภรรยาอื่น ๆ (ไม่นับเจ้าบ้าน)
 - ค. ถ้าไม่สามารถกำหนดได้ว่า ผู้ใดมีความสำคัญต่อการทำมาหากินของครัวเรือน ให้สัมภาษณ์ชายที่มีอายุสูงสุด แต่ไม่เกิน ๖๐ ปี แต่งงานแล้วและอยู่กินกับภรรยา

หญิง

ให้สัมภาษณ์ภรรยาของชายที่ถูกสัมภาษณ์ และหญิงทุกคนในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า ๖๐ ปี เคยสมรสมาแล้วไม่ว่าสถานภาพสมรสจะเป็นเช่นไรก็ตาม เช่น หม้าย หรือแยกกันอยู่ เป็นต้น

วิธีการนำเสนอและการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ ยังคงเป็นข้อมูลแบบปฐมภูมิจาก "โครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวฯ" ดังนั้นในการจัดทำตารางต่าง ๆ จึงต้องใช้วิธีการทางคอมพิวเตอร์ เข้าช่วย รูปของตารางส่วนใหญ่จะเป็นรูปของตารางอัตราส่วนร้อยละแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ในบางตารางอาจแสดงในรูปของค่าเฉลี่ยในแต่ละเซลล์ เพื่อจะได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรให้

ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งกำหนดให้การเลื่อนชั้นทางสังคมระหว่างรุ่นอายุเป็นตัวแปรอิสระ (independent variable) ภาวะเจริญพันธุ์แสดงในรูปของจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยเป็นตัวแปรตาม (dependent variable) และ คุณลักษณะต่าง ๆ ทางประชากร เศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรควบคุม (control variables) นอกจากนี้จะใช้วิธีการทางสถิติทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรเหล่านี้ด้วย สำหรับวิธีการทดสอบจะใช้ทั้งแบบไคสแควร์และแบบสัมประสิทธิ์แห่งสหสัมพันธ์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและจุดมุ่งหมายที่ต้องการทราบ

ขอจำกัดของข้อมูล

003642

๑. ศึกษาเฉพาะหัวหน้าครัวเรือนชายที่แต่งงานแล้วและอยู่กับภรรยา เพราะฉะนั้นจำนวนตัวอย่างจึงมีจำนวนน้อยกว่าจำนวนตัวอย่างทั้งหมดจากโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาว ๆ
๒. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ใช้วัดจากความรู้สึก และการสังเกตของผู้สัมภาษณ์ ดังนั้นอาจมีผลให้ข้อเท็จจริงคลาดเคลื่อนไปได้บ้าง แต่ก็แสดงให้เห็นถึงระดับฐานะทางเศรษฐกิจได้พอสมควร เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับระดับอาชีพ
๓. ข้อมูลซึ่งถามเกี่ยวกับความคาดหวังในการศึกษาของบุตร มีเฉพาะในแบบสอบถามในส่วนของหัวหน้าครัวเรือนชาย ทำให้ไม่ทราบถึงความคาดหวังของภรรยาที่มีต่อการศึกษาของบุตร และเนื่องจากเป็นการถามเฉพาะหัวหน้าครัวเรือนที่มีบุตรอายุระหว่าง ๖ - ๑๒ ปี ซึ่งถ้าหากมีบุตรอายุ ๖ - ๑๒ ปี หลายคนก็ถามเฉพาะบุตรคนสุดท้ายเท่านั้น จึงทำให้ตัวอย่างที่ศึกษามีจำนวนน้อยลงมาก
๔. ในกรณีที่สัมภาษณ์ได้เฉพาะสามีหรือภรรยาในครัวเรือนนั้น ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับคู่สมรสไม่ครบถ้วนเพียงพอ การวิจัยนี้จึงได้ตัดตัวอย่างเหล่านั้นออกด้วย
๕. หัวหน้าครัวเรือนชายที่อาชีพต่างไปจากหมวดอาชีพที่ต้องการศึกษา หรือผู้ที่ไม่สามารถบอกได้ว่าตนมีอาชีพอะไร จะถูกตัดออกจากการศึกษานี้ด้วย

วิถีชีวิตการเลื่อนชั้นทางสังคมในระหว่างรุ่นอายุ

เนื่องจากการศึกษาการเลื่อนชั้นทางสังคมในที่นี้ได้ใช้อาชีพเป็นดัชนีในการวัดการเลื่อนชั้น และจากการที่ประเทศไทยไม่ได้มีการจำแนกอันดับอาชีพจากสูงไปต่ำไว้เป็นรูปแบบที่แน่นอนเหมือนอย่างในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา หรืออังกฤษ ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงต้องเริ่มจากการจัดอันดับอาชีพจากสูงไปต่ำ Sorokin ได้กล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดอันดับอาชีพไว้ว่า อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ในการจัดระเบียบและควบคุมสังคม หรืออาชีพที่ก่อให้เกิดระดับสติปัญญาสูงควรจะได้รับพิจารณาจัดไว้ในอันดับสูงซึ่งขอเท็จจริงในสภาพสังคมโดยทั่วไป ไปทางสนับสนุนหลักการดังกล่าว Taussig ได้ยึดหลักการข้างต้นจำแนกอาชีพออกเป็น ๔ อันดับ^{๒๑/} เรียงจากอันดับสูงไปหาต่ำดังนี้

๑. อาชีพที่ปฏิบัติงานวิชาชีพ ได้แก่ นักบริหารระดับสูงและนักธุรกิจขนาดใหญ่
๒. อาชีพที่ปฏิบัติงานวิชาชีพ ได้แก่ งานเสมียนในระดับสูง และนักธุรกิจขนาดเล็ก
๓. อาชีพที่ใช่แรงงานฝีมือ
๔. อาชีพที่ใช่แรงงานไร้ฝีมือ

ซึ่งการจัดอันดับอาชีพตามแบบของ Taussig นี้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นรูปแบบของการจัดอันดับอาชีพในสังคมต่าง ๆ

การจัดอันดับอาชีพในที่นี้จะยึดแนวเดียวกับข้างต้น โดยเรียงลำดับที่ของอาชีพที่จะนำมาศึกษาดังนี้

<u>อาชีพ</u>	<u>อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน</u>
ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพและบริหาร	๑๐.๑
ข้าราชการและทหาร	๘.๖
เสมียน	๘.๐
งานประเภทใช้แรงงานและเกษตรกรรม	๗๑.๓
รวม	๑๐๐.๐

^{๒๑/} Piltrim A. Sorokin, Social and Cultural Mobility, New York: Free Press Paperbooks, 1964, p. 101

^{๒๒/} Ibid., p. 102

การจัดอันดับอาชีพทั้งที่แสดงไว้ข้างบนนี้ เชื่อว่าจะใช้ได้ก็กับสภาพสังคมของประเทศไทย ทั้งนี้เพราะได้ทำการทดสอบควยวิธีการทางสถิติซึ่งปรากฏในตารางข้างล่าง ตัวเลขจากตารางดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างอาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว กล่าวคือ มีค่าสัมประสิทธิ์แห่งสหสัมพันธ์สูงถึง ๐.๘๘ ข้อมูลจากตารางนี้สนับสนุนทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดอันดับอาชีพซึ่งเห็นว่าอาชีพมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวเป็นอย่างดี ซึ่ง Sorokin ^{๒๓}/ ได้กล่าวไว้ว่าทฤษฎีนี้มีมูลฐานมาจากข้อเท็จจริงโดยทั่วไปที่ปรากฏอยู่ในสังคมทุกระดับ และได้ยกตัวอย่างว่า อาชีพใช้แรงงานควรเป็นอาชีพที่อยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากผู้ที่ประกอบอาชีพนี้มักจะได้รับเงินค่าตอบแทนน้อย มีเกียรติในสังคมน้อย มีมาตรฐานการครองชีพต่ำ และมีส่วนร่วมในการคุมอำนาจในสังคมน้อย ในกรณีของประเทศไทยนี้พบว่า กว่าหนึ่งในสามหรือร้อยละ ๓๕.๒ ของหัวหน้าครัวเรือนชายที่ประกอบอาชีพใช้แรงงานเป็นผู้ที่ยากจนในขณะที่เพียงร้อยละ ๕.๙ ของผู้ที่ปฏิบัติงานวิชาชีพและบริหาร

ฐานะทางเศรษฐกิจ	อาชีพ				รวม
	ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพและบริหาร	ข้าราชการและทหาร	เสมียน	งานประเภทใช้แรงงานและเกษตรกร	
ดีมาก	-	-	-	๓.๗	๒.๘
ดี	๕.๙	๑๐.๐	๖.๘	๓๑.๕	๒๖.๐
ปานกลาง	๔๖.๖	๖๕.๐	๗๒.๓	๕๑.๖	๕๓.๕
รวม	๕๕.๘	๑๘.๐	๑๘.๑	๑๒.๘	๑๖.๗
ไม่มีโอกาสเยี่ยมบ้าน	-	-	-	๐.๒	๐.๒
ไม่ทราบ	๑.๗	๒.๐	๒.๑	๐.๖	๐.๙
รวม	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐
(จำนวน)	(๑๖๘)	(๑๐๐)	(๘๗)	(๘๘๘)	(๑๑๖๘)

$$r = 0.885$$

หมายเหตุ ในการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แห่งสหสัมพันธ์ได้ตัดครอบครัวที่ไม่มีโอกาสเยี่ยมบ้านและไม่ทราบออกด้วย จึงเหลือยอดรวมที่ใช้ในการคำนวณเพียง ๑๑๕๒ ครอบครัว

ตกอยู่ในกลุ่มนี้ ในทางตรงกันข้ามในขณะที่เพียงร้อยละ ๑๒.๔ ของผู้ที่ประกอบอาชีพที่ใช้แรงงาน เป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมคือนั้น เกือบครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ ๔๕.๘ ของผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพและบริหารเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดี

เมื่อได้รูปแบบการจัดอันดับอาชีพที่มีความเชื่อถือได้และผ่านการทดสอบแล้ว จึงจัดระดับชั้นทางสังคมตามอันดับอาชีพดังนี้

<u>ชั้นทางสังคม</u>	<u>อาชีพ</u>	<u>อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน</u>
สูง	งานประเภทวิชาชีพและบริหาร	๑๐.๑
กลาง	ข้าราชการและทหาร	๘.๖
	เสมียน	๔.๐
ต่ำ	งานประเภทแรงงาน :-	๗๖.๖
	- บริการ	
	- ทำงานเกี่ยวกับการขนส่ง	
	- ช่างฝีมือ	
	- พนักงานขาย	
	เกษตรกร	๕.๗
	รวม	๑๐๐.๐

หลังจากจัดอันดับอาชีพและระดับชั้นทางสังคมของหัวหน้าครัวเรือนชายและของบิดาของหัวหน้าครัวเรือนตามวิธีการข้างต้นแล้ว ก็ทำการเปรียบเทียบระดับชั้นทางสังคมของหัวหน้าครัวเรือนกับระดับชั้นทางสังคมของบิดา เพื่อจะได้ทราบถึงสถานภาพการเลื่อนชั้นทางสังคมในระหว่างรุ่นอายุ โดยได้ตั้งนิยามสถานภาพการเลื่อนชั้นไว้ดังนี้

การเลื่อนชั้นสูงขึ้น	หมายถึง	หัวหน้าครัวเรือนชายที่มีบิดาอยู่ในระดับชั้นทางสังคมที่ต่ำกว่าของตน
การคงอยู่ในชั้นเดิม	หมายถึง	หัวหน้าครัวเรือนชายที่อยู่ในระดับชั้นทางสังคมเดียวกันกับบิดาของตน
การเลื่อนชั้นต่ำลง	หมายถึง	หัวหน้าครัวเรือนชายที่มีบิดาอยู่ในระดับชั้นทางสังคมที่สูงกว่าตน

คำจำกัดความของคำต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาคำนี้

การเลื่อนชั้นทางสังคม	หมายถึง	การเลื่อนชั้นทางสังคมในระหว่างรุ่นอายุ โดยการเปรียบเทียบระดับชั้นทางสังคมของหัวหน้าครัวเรือนชายกับระดับชั้นทางสังคมของบิดา
การเปลี่ยนอาชีพ	หมายถึง	การเปลี่ยนอาชีพในระหว่างรุ่นอายุ โดยการเปรียบเทียบอาชีพของหัวหน้าครัวเรือนชายกับอาชีพของบิดา
ระดับภาวะเจริญพันธุ์	หมายถึง	จำนวนบุตรที่เกิดรอดโดยเฉลี่ย
จำนวนบุตรที่เกิดรอด	หมายถึง	จำนวนบุตรทั้งหมดที่มีชีวิตอยู่ขณะคลอด ไม่ว่าจะในวันที่สำรวจจะมีชีวิตหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้ไม่รวมทารกที่แท้งก่อนคลอดหรือคลอดตามกำหนดเวลาแต่ไม่มีชีวิตขณะคลอด
การควบคุมภาวะเจริญพันธุ์	หมายถึง	การป้องกันการปฏิสนธิ
การป้องกันการปฏิสนธิ	หมายถึง	วิธีการปฏิบัติใด ๆ ที่คู่สมรสใช้ในการป้องกันมิให้มีการตั้งครรภ์เกิดขึ้น เช่น การใช้ห่วงพลาสติกและยาเม็ดรับประทาน เป็นต้น
ชั้นสังคมแรกเริ่ม	หมายถึง	ระดับชั้นทางสังคมของบิดาหัวหน้าครัวเรือนชาย
การทำงานของสตรีหลังการสมรส	หมายถึง	การประกอบกิจกรรมใด ๆ ของสตรีภายหลังการสมรส โดยได้รับค่าจ้างตอบแทน ซึ่งอาจเป็นทั้งเงินหรือไม่เป็นทั้งเงินก็ได้
ฐานะทางเศรษฐกิจ	หมายถึง	ฐานะทางเศรษฐกิจของคู่สมรสในสายตาของผู้สัมภาษณ์
ความมุ่งหวังในอนาคตของบุตร	หมายถึง	ระดับการศึกษาที่หัวหน้าครัวเรือนชายมีความปรารถนาจะให้บุตรชายคนสุดท้ายของได้เข้าศึกษาจนถึงขั้นนั้น
เขตเมือง	หมายถึง	เขตเทศบาลทั่วประเทศตามคำนิยามของโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาว ฯ

ลักษณะทั่วไปของข้อมูล

ข้อมูลที่น่ามาศึกษาในครั้งนี้เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้สมัคร และจำกัดแวงที่จะศึกษาเฉพาะผู้สมัครที่หัวหน้าครัวเรือนชายประกอบอาชีพในหมวดอาชีพที่อยู่ในข่ายที่สามารถจัดอันดับอาชีพได้ และในส่วนของภรรยาหัวหน้าครัวเรือนก็จะนำข้อมูลของผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๑๕ ปีขึ้นไปมาศึกษา ตัวอย่างของการศึกษาค้างนี้มีลักษณะทั่ว ๆ ไปดังนี้

๑. อายุ หัวหน้าครัวเรือนชายส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคนและสูงอายุ ร้อยละ ๓๕.๘ และ ๔๘.๘ อยู่ในกลุ่มอายุ ๓๕ - ๔๔ ปี และกลุ่มอายุ ๔๕ ปีขึ้นไปตามลำดับ ในขณะที่กลุ่มอายุต่ำกว่า ๓๕ ปี มีเพียง ๑๕.๔ เท่านั้น ในส่วนของภรณยานั้นส่วนใหญ่อยู่ในวัยที่ยอมรับกันว่าเป็นช่วงที่มีภาวะเจริญพันธุ์สูง กล่าวคือ ร้อยละ ๓๓.๖ มีอายุระหว่าง ๒๕ - ๓๔ ปี และร้อยละ ๓๑.๗ มีอายุระหว่าง ๓๕ - ๔๔ ปี การที่ภรณยานส่วนใหญ่มีอายุค่อนข้างไปทางกลางคน น่าจะเป็นนัยที่อาจแสดงให้เห็นถึงขนาดของครอบครัวสมบูรณ์ของผู้สมัครได้เป็นอย่างดี

อายุ	อัตราส่วนร้อยละ	
	หัวหน้าครัวเรือน	ภรรยา
๑๕ - ๒๔	๐.๓	๑๓.๒
๒๕ - ๓๔	๑๕.๑	๓๓.๖
๓๕ - ๔๔	๓๕.๘	๓๑.๗
๔๕ +	๔๘.๘	๒๑.๕
รวม	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐
(จำนวน)	(๑,๑๒๒)	(๑,๑๒๑)

๒. ระดับการศึกษา ประมาณ ๒ ใน ๕ หรือร้อยละ ๓๘.๘ ของหัวหน้าครัวเรือนชายสำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษา และเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษา ถึงร้อยละ ๔๐.๒ เมื่อเปรียบเทียบกับบิดาและภรรยาของตนแล้ว ปรากฏว่าหัวหน้าครัวเรือนชายมีอัตราส่วนของผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่ามาก กล่าวคือกว่า ๓ ใน ๕ หรือร้อยละ ๖๑.๘ ของบิดา หัวหน้าครัวเรือนชายเป็นผู้ที่ขาดการศึกษาในโรงเรียน และเพียงร้อยละ ๖.๘ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษา ส่วนในด้านของภรรยาหัวหน้าครัวเรือนนั้น อัตราส่วนดังกล่าวคิดเป็นร้อยละ ๒๑.๑ และ ๒๒.๕ ตามลำดับ อาจสรุปได้โดยย่อว่าหัวหน้าครัวเรือนชายมีระดับการศึกษาสูงกว่าภรรยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสูงกว่าบิดาของตนมาก

ระดับการศึกษา	อัตราส่วนร้อยละ		
	บิดา	หัวหน้าครัวเรือน	ภรรยา
ไม่ได้เรียน	๖๑.๘	๑๖.๐	๒๑.๑
ป.๑ - ป.๔	๑๘.๘	๓๘.๘	๕๕.๓
ป.๕ - ป.๗	๒.๐	๘.๘	๖.๓
ม ศ.๑ - ม ศ.๓	๒.๑	๑๗.๓	๘.๘
ม ศ.๔	๒.๗	๑๓.๑	๗.๓
อื่น ๆ	๕.๘	๓.๓	๑.๓
ไม่ทราบ ไม่ตอบ	๕.๖	๐.๖	๐.๘
รวม	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐
(จำนวน)	(๑,๑๖๕)	(๑,๑๖๕)	(๑,๑๖๕)

๓. อาชีพ โดยทั่วไปแล้วหัวหน้าครัวเรือนชายมีอัตราส่วนของผู้ประกอบอาชีพที่ใช้ความชำนาญพิเศษมากไ้แก่ งานวิชาชีพและบริหาร งานราชการและทหาร และงานเสมียนมากกว่าบิดาของตน กล่าวคือ ร้อยละ ๒๒.๗ ของหัวหน้าครัวเรือนชายประกอบอาชีพเหล่านี้ ในขณะที่เพียงร้อยละ ๑๒.๗ ของบิดาประกอบอาชีพดังกล่าว ส่วนอาชีพที่ใช้ความชำนาญพิเศษน้อยนั้น ปรากฏว่า กว่า ๒ ใน ๓ หรือร้อยละ ๗๐.๖ ของหัวหน้าครัวเรือนชายประกอบอาชีพที่ใช้แรงงานและบริการ และเพียงร้อยละ ๕.๗ เป็นเกษตรกร เปรียบเทียบกับบิดาซึ่งมีผู้ที่ตกอยู่ในกลุ่มอาชีพดังกล่าวถึงร้อยละ ๘๓.๘ และ ๘๓.๕ ตามลำดับ

อาชีพ	อัตราส่วนร้อยละ	
	บิดา	หัวหน้าครัวเรือน
ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพและบริหาร	๕.๓	๑๐.๑
ข้าราชการและทหาร	๖.๑	๘.๖
เสมียน	๑.๓	๔.๐
งานประเภทใช้แรงงาน	๘๓.๘	๗๐.๖
เกษตรกร	๘๓.๕	๕.๗
รวม	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐
(จำนวน)	(๑,๑๒๒)	(๑,๑๒๔)

หมายเหตุ: จำนวนรวมในแต่ละตารางไม่จำเป็นที่จะต้องเท่ากันหมด เพราะในบางกรณี เช่น อาชีพ หัวหน้าครัวเรือนที่ตอบว่าไม่ทราบ หรือไม่สามารถบอกได้ว่าตนประกอบอาชีพอะไร หรือมีอาชีพที่ไม่อยู่ในหมวดที่ต้องการศึกษาได้ถูกตัดออก และในกรณีที่จำนวนรวมของบิดาค่ากว่าของบุตรนั้น อาจเป็นเพราะหัวหน้าครัวเรือนบางคนมีบิดาที่ประกอบอาชีพไม่เข้าข่ายในการศึกษาหรือตอบว่าไม่ทราบ.